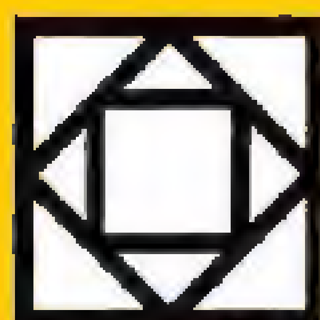
GRIGORE CONSTANTINESCU

BISERICA «SF. IOAN BOTEZĂTORUL» – PITESTI –

Redactor / tehnoredactor – GRIGORE CONSTANTINESCU
Lector – EUGENIA CONSTANTINESCU
Imagini – INTERNET
DTP – DAN COTAR
MMXVI

GRIGORE CONSTANTINESCU

[redacted]

Scurt istoric

Amplasată „în mijlocul unui adevărat templu al naturii, în locuri cum nu se poate mai prielnice pentru meditaţie şi reculegere", precum menţiona inspirat vrednicul de amintire preot paroh Ştefan Udrescu, Biserica «Sf. Ioan Botezătorul» din Gura Stănceştilor se integra unui vechi aşezământ religios constituit din: schitul înălţat pe un monticol, un cimitir (acum, dispărut) şi locaşul de cult situat pe liziera de est a pădurii Trivale. Consemnată în documente încă din 20 ianuarie 1698, biserica fusese edificată, cu certitudine, într-o epocă anterioară, de vreme ce, la data menţionată, „rămăsese de multă vreme pustie, fiind ameninţată cu dărâmarea", Marin Ungurelu, considerat unul dintre ctitorii săi, închinând-o Mănăstirii Trivale „cu tot locul dimprejurul ei". [Arhivele Statului – M-rea Trivale, pachet XIV, d. 1].

Din perspectivă istorică, geneza Bisericii «Sf. Ioan Botezătorul» la sfârşitul secolului al XVII-lea reprezintă un important suport informaţional al ipotezei susţinute de către unii cercetători locali, potrivit cărora obiectivul menţionat în document ar fi fost edificat la începutul secolului al XVII-lea, şi că, „şubrezindu-se, din pricina curgerii anilor şi a lipsei de grijă a oamenilor", ar fi fost demolat post 1698. Se consemnează, de asemenea, exclusiv pe baza tradiţiei orale, existenţa unui locaş de cult intermediar, sub raport cronologic, între biserica atestată documentar şi cea actuală.

Amplasamentul acestei biserici a fost pe „Colina pompierilor", comanditarii renunţând la vechea vatră afectată periodic de deversarea pârâului Trivale; potrivit pisaniei, „La anul 1728, aprilie 10, s-a clădit biserica de lemn cu numele «Sf. Ioan Botezătorul», unde se găseşte Foişorul de foc.".

Degradându-se continuu, datorită infiltrării apei prin acoperişul de şindrilă, cu consecinţe previzibile asupra materialului lemnos din care fusese construită, biserica aflată într-o stare de conservare deplorabilă va fi refăcută din temelie, pe amplasamentul iniţial, amenajat prin drenarea adecvată a terenului, în anul 1806, cu

„osârdia lui Hagi Matei Ţăcălie, care dovedise reale disponibilităţi ctitoriceşti, prin construirea „pe cheltuiala sa" a locaşurilor de cult din Prundu (evident, o refacere, întrucât biserica figurează în Harta austriacă !) şi Vătăşeşti.

Enoria parohiei se plânge Episcopiei Argeşului, la 18 ianuarie 1861, că „Lăcaşul a rămas neîncăpător, faţă cu sporirea populaţiei şi ar vrea să-l mărească.".

Abia, însă, spre sfârşitul secolului al XIX-lea, comunitatea parohială în accentuată creştere demografică, la îndemnul episcopului Ghenadie – neobositul iniţiator al construirii şi restaurării bisericilor din Eparhia Argeşului, decide demolarea şi refacerea pe o fundaţie extinsă a locaşului de cult, întrucât proporţiile reduse ale construcţiei, pe care vremea îşi pusese amprenta sa distructivă, nu asigurau capacitatea necesară pentru cuprinderea, în timpul slujbelor, a cât mai multor enoriaşi.

Lucrările de edificare a bisericii vor începe în anul 1881, utilizându-se, în acest scop, şi materialele de construcţie rezultate din demolarea construcţiei anterioare. Din considerentele enunţate, obştea parohială a inclus printre comanditarii locaşului, pe episcopul Ghenadie, care va fi înfăţişat în tablourile votive consacrate ierarhului şi ctitorului anterior, Hagi Matei Ţăcălie. Intrată în uzul cultului la 18 decembrie 1888, după oficierea slujbei de sfinţire, Biserica «Sf. Ioan Botezătorul» va corespunde, prin dimensiunile sale apreciabile (276 mp), necesităţilor comunităţii ortodoxe care gravita în jurul său.

Construită din cărămidă prinsă în mortar de var, biserica este învelită cu tablă de fier plumbuită, fiind surmontată de turla Pantocratorului şi de turla de pe pronaos. De plan dreptunghiular, cu absidă semicirculară la altar şi pridvor închis pe latura vestică, construcţiei i se asigură lumina interioară, prin cele opt deschideri ale turlei Pantocratorului şi prin vitraliile de dimensiuni apreciabile (308x112 cm), reprezentând pe: «Maica Domnului cu Pruncul», «Iisus Hristos», «Sf. Ioan Botezătorul», «Sf. Gheorghe» şi «Sf. Eustaţiu Placid».

Atmosfera de elevată religiozitate a interiorului este accentuată prin pictura murală în ulei realizată în stil realist, în anul 1888, de către pictorul Costin Petrescu. Programul iconografic include tablouri compoziţionale de dimensiuni considerabile constituite din scene biblice precum: «Intrarea în Ierusalim», «Iisus prin grâu», «Coborârea de pe cruce», «Sărutul lui Iuda», «Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul» ş. a., scene care se remarcă prin armonia cromatică şi prin siguranţa desenului.

Pisania existentă precizează etape definitorii din istoria acestui monument ecleziastic: ***„La anul 1728, aprilie 10, s-a clădit biserica de lemn (cu) numele Sf. Ioan Botezător(ul), unde se găseşte foişor(ul) de foc şi la anu(l) 1806, Hagi Matei Ţăcăli(e), văzând ruina biserici(i), a clădit-o pe aciest loc. În 1881, episcopul Eparhi(ei) Argeşiului, D. D. G(h)enadie 2, socotind mărimea enoari(ei), s-au îndemnat de duhul şi cu ajutoriu(l) Sfinti(i) Treimi, împreună cu epitropi(i) şi enoriea, a hotărât surparea cel(e)i vec(h)i, ridicarea din nou (la) care (a) ajiutat M. S. Regele Români(e)i, Carol I, (în) ale cărui zile, s-a început şi s-a terminat, sub păstorirea iubitor(ului) de Dumnezeu episcop primul (c)titor. Osteneala a(u) dat: C. Enescu, G. Bănescu, M. Ionescu, Marin Ştefănescu, C. Zăvoian, O. Ionescu, C. Dumitrescu, N. Simionescu, J. Ştefănescu, S. Petrescu, George T. Lărescu, T. Tănăsiescu, M. Nicolop, alţi buni creştini. Anu(l) 1888 s-a sfinţit decembri(e) 18, de (c)titor episcop G(h)enadie.”.***

Menţinerea într-o stare de conservare corespunzătoare a monumentului a implicat efectuarea unor intervenţii succesive, în decursul anilor, cu preocuparea constantă de a nu se afecta aspectul iniţial al construcţiei. O operaţiune de amploare executată în anul 1914 a constat din: reînvelirea cu tablă de fier plumbuită, introducerea luminii electrice, pardosirea cu mozaic ornamentat, recondiţionarea picturii, repoleirea iconostasului cu foiţă de aur, înzestrarea cu sfeşnice, montarea a cinci vitralii, reparaţii în interior şi exterior, realizarea împrejmuirii din fier forjat şi beton, îmbrăcarea

icoanelor împărăteşti şi a unor prăznicare de pe iconostas. Contravaloarea acestor operaţiuni a fost asigurată prin vânzarea unui teren donat bisericii de către Zinca Rădulescu din Piteşti şi prin colecte publice.

Alte intervenţii se efectuează în anii: 1930 – consolidare prin subzidiri; 1934 – pardoseli cu scândură de brad, în altar; 1941 – consolidare prin tiranţi metalici, în urma cutremurului din 10 noiembrie 1940, precum şi restaurarea picturii; 1947 – refacerea integrală a celor 34 de strane şi a tronului arhieresc din stejar sculptat; 1958 – introducerea gazelor pentru încălzire. În cursul acţiunilor de restaurare şi conservare, o etapă decisivă s-a desfăşurat în perioada anilor 1966–1969, reparaţiile capitale implicând: consolidarea şarpantei acoperişului, repararea învelitorii de tablă şi a sistemului de colectare a apelor pluviale, montarea unui paratrăznet, vopsirea tâmplăriei şi înlocuirea geamurilor turlelor, refacerea instalaţiei electrice, repictarea plafonului pridvorului, dar şi „spălarea cu apă şi săpun" a picturii murale de către enoriaşi – operaţiune efectuată empiric, cu consecinţe nefaste pentru conservarea scenelor biblice pictate. Ulterior, s-au construit trotuarul perimetral al bisericii şi aleile din incintă.

Patrimoniul cultic

Biserica «Sf. Ioan Botezătorul» tezaurizează, în inventarul său, obiecte de cult de o certă valoare cultural-artistică: discos de argint de 16 cm diametru, cu o inscripţie incizată pe bordură, menţionându-se donatorii şi anul confecţionării obiectului de cult: „Ghiorghi", iar, în zona posterioară: „Leca, Niaga, Jioiţa; 1807"; linguriţă de argint aurit de 17,5 cm lungime inscripţionată cu precizarea anului şi a comanditarilor: „1814. Ath(anasie), D<u>m<itru> ?"; linguriţă de aur (15,20 gr) care prezintă inscripţia gravată: „Donat Bisericii Sf. Ioan-Piteşti. Ecaterina şi Petre Sucman <?>. 25 noembrie 1870"; o linguriţă din metal preţios cu coada terminată în cruce a fost donată de „Mina Ionescu", iar o cruce cu picior, care încadrează o cruce din lemn sculptat cu o remarcabilă minuţiozitate, având reprezentate câte şase scene

biblice pe fiecare parte, provine de la un „Ştefan Mpelo<?>; o riza executată în anul 1914 şi aplicată pe copertele «Evangheliei» tipărite la Bucureşti, în 1911.

Datând din anul 1888, icoanele împărăteşti de pe iconostas: «Iisus Hristos», «Maica Domnului», «Sf. Ioan Botezătorul», «Naşterea Sf. Ioan Botezătorul», «Sf. Mucenic Dimitrie», «Sf. Ierarh Nicolae» pictate în ulei pe blaturi masive de lemn, cu dimensiunile de 108x65 cm, prezintă, pe faţa principală, îmbrăcăminte de argint realizată în anii 1914–1915.

Se conservă icoanele prăznicare cu dublă faţă: «Învierea Domnului» / «Naşterea Sf. Ioan Botezătorul», «Sf. Ioan Botezătorul» / «Sf. Mucenici Dimitrie şi Teodor Tiron» – cu dimensiunile de 39x31 cm, precum şi icoanele cu o singură faţă reprezentând pe: «Iisus Hristos», «Maica Domnului», «Sf. Ioan Botezătorul», «Naşterea Sf. Ioan Botezătorul» şi «Sf Toader», «Sf. Mare Mucenic Dimitrie» şi «Sf. Ierarh Nicolae», cu dimensiunile de 20x15 cm.

Zestrea iconografică a bisericii include, printre altele, icoanele mici cu dublă faţă de pe iconostas, pictate în anul 1851, pe blaturi dimensionate 22,5x17,5 cm, atribuite renumitului zugrav piteştean Voicu, semnat pe icoana imaginând «Sfânta Treime» / «Sf. apostoli Petru şi Pavel», celelalte: «Botezul Domnului» / «Sf. Trei Ierarhi», «Întâmpinarea Domnului» / «Sf. Filofteia», «Duminica Floriilor» / «Duminica Tomii», «Schimbarea la Faţă» / «Adormirea Precistei», «Înălţarea lui Hristos» / «Sf. Constantin şi Elena», «Naşterea Precistei» / «Înălţarea Sfintei Cruci», «Intrarea în biserică» / «Sf. voievozi Mihail şi Gavriil», «Sf. Antonie şi Eftimie cel Mare» / «Sf. Atanasie, Chiril şi Haralambie», «Sf. Ilie, Pantelimon şi Paraschiva» / «Sf. Teodor, Gheorghe şi Dimitrie», «Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul» / «Sf. Mina, Trifon şi Marina» – icoane în care prima scenă aparţine, probabil, lui Voicu zugrav, iar pictura de pe verso, unui alt zugrav din 1898, potrivit unor inscripţii. Un zugrav, Nicolae, este semnat pe icoana redând scenele biblice: «Pogorârea Sf. Duh» / «Duminica Orbului».

Vestitul zugrav piteştean Ilie Petrescu semnează icoanele reprezentând pe «Sf. Mare Mucenic Dimitrie» [97x67 cm], în anul 1865 şi «Iisus Hristos» [96x58] în 1866, atribuindu-i-se, de asemenea, acestuia şi icoana «Sf. Ioan Botezătorul». Zugravul Nicolae Ioan pictează, în 1866, icoana prăznicară «Naşterea Sf. Ioan Botezătorul» / «Sf. Teodor Tiron» cu dimensiunile 96x58 cm. Majoritatea celorlalte icoane sunt opera pictorului Costin Petrescu, autorul picturii murale din anul 1888.

Patrimoniul bibliofil al Bisericii «Sf. Ioan Botezătorul» cuprinde, printre altele, volumele: «Vivlos eniaysios apasan enklisiastikin akoluthian» [Târgovişte, 1709], «Vivlos eniaysios tis ke anthekti kali-te» [Lipsca, 1761], «Triodion» [Bucureşti, 1768], «Mineie» [Râmnic, 1776-1780] tipărite prin grija mitropolitului Grigorie şi episcopului Filaret al Râmnicului; «Mineie» tipărite în limba greacă la Veneţia, în 1803-1804, de Nicolaeos Glikis; «Apostol» [Bucureşti, 1784], precum şi: «Pravilniceasca Kondică a Domnului Alexandru Ioan Ipsilant» [Bucureşti, 1841], «Învăţăturile bunului şi credinciosului Domn al Ţării Româneşti Neagoe Basarab vvd către fiul său Teodosie vvd», apărute în tipografia Colegiului «Sf. Sava» din Bucureşti, în 1843; «Manuscris din Sfânta Elena», de Alexandru şi Scarlat Iorgulescu [Tipografia lui Eliade, Bucureşti, 1846] şi altele. Dintre manuscrise, se înregistrează în patrimoniul bibliofil al parohiei: «Condica Parohiei Sf. Ioan» [1845] cuprinzând actele cu daniile făcute bisericii, precum şi trei pomelnice care datează din anii: 1838, 1843 şi 1899.

Printre piesele ritualice de o reală valoare artistică şi documentară, se păstrează: un Antimis din 1855, o cruce de lemn cu piedestal pictată de zugravul Ioan Nicolae la 29 martie 1879, o cruce de lemn îmbrăcată în metal filigranat, datată 1858.

În Lapidariumul Muzeului judeţean Argeş, se conservă o stelă funerară datată 1780, cu dimensiunile de 41x35 cm, care provine de la Biserica «Sf. Ioan», având următorul text incizat cu literă de 5 cm: „P(o)m(e)ni, G(ospo)di: / Anastase, Nastea, / Costea, Caliţa. / 1780.”.

Personalul bisericii

În «Catagrafia Eparhiei Argeş la 1824», se menţiona cu referire la: „Biserica Sf. Ioan Botezătorul. De zid. Pe moşiea oraşului, făcută de Hagi Mateiu (Ţăcălie). Preoţi: Barbu (protonotarie, 55 ani), scutit, ertat de răposatul; Gheorghie (40), Badea (40), Radu duhovnic (35).”.

În catagrafie, se reproduc şi elemente informaţionale referitoare la biserică preluate din recensământul anului 1808, efectuat în perioada „ocupaţiunii ruseşti”: „preoţi: Barbul, Costandin”.

«Anuarul Eparhiei Argeşului», apărut la Piteşti, în anul 1940, preciza componenţa numerică a enoriaşilor: „553 familii cu 1804 suflete”, anul construcţiei bisericii actuale: 1887, starea de conservare – „bună”, precum şi existenţa unei case parohiale proprii. Slujitori ai sfântului lăcaş erau: paroh preot Nic. N. Popescu, iconom, licenţiat în teologie (n. 1899); preot ajutător – Ştefan Udrescu, licenţiat în teologie (n. 1907); cântăreţii: Alex. Ionescu (n. 1892) şi Ioan N. Tudor (n. 1925) – ambii absolvenţi ai Şcolii de cântăreţi bisericeşti.

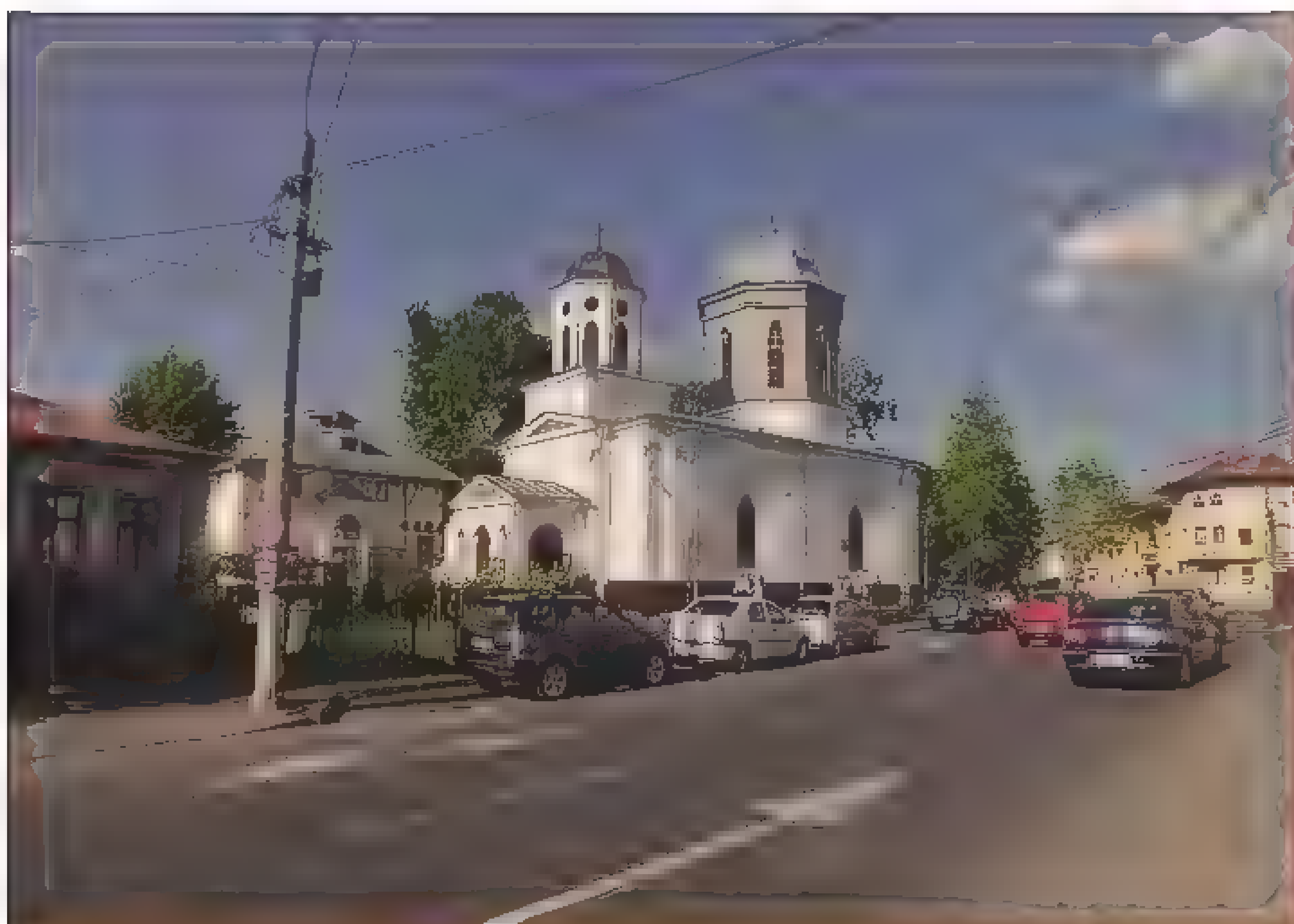
În anul 1975, potrivit «Monografiei Eparhiei Rîmnicului şi Argeşului», personalul bisericii parohiale se compunea din: preotul paroh iconom stavrofor Ştefan M. Udrescu, născut la 15 aprilie 1907, preot [1935], încadrat la această parohie [1935], profesor de religie, protoiereu, membru în Consistoriul eparhial; preotul Marin M. Drăguşin, născut la 10 noiembrie 1929, preot [1958], încadrat la această parohie [1963], secretar al protoieriei Piteşti; preotul Nicolae N. Popescu, născut la 9 iulie 1899, preot [1929], fost profesor, preşedinte de cerc preoţesc şi cântăreţul Constantin Diaconescu.

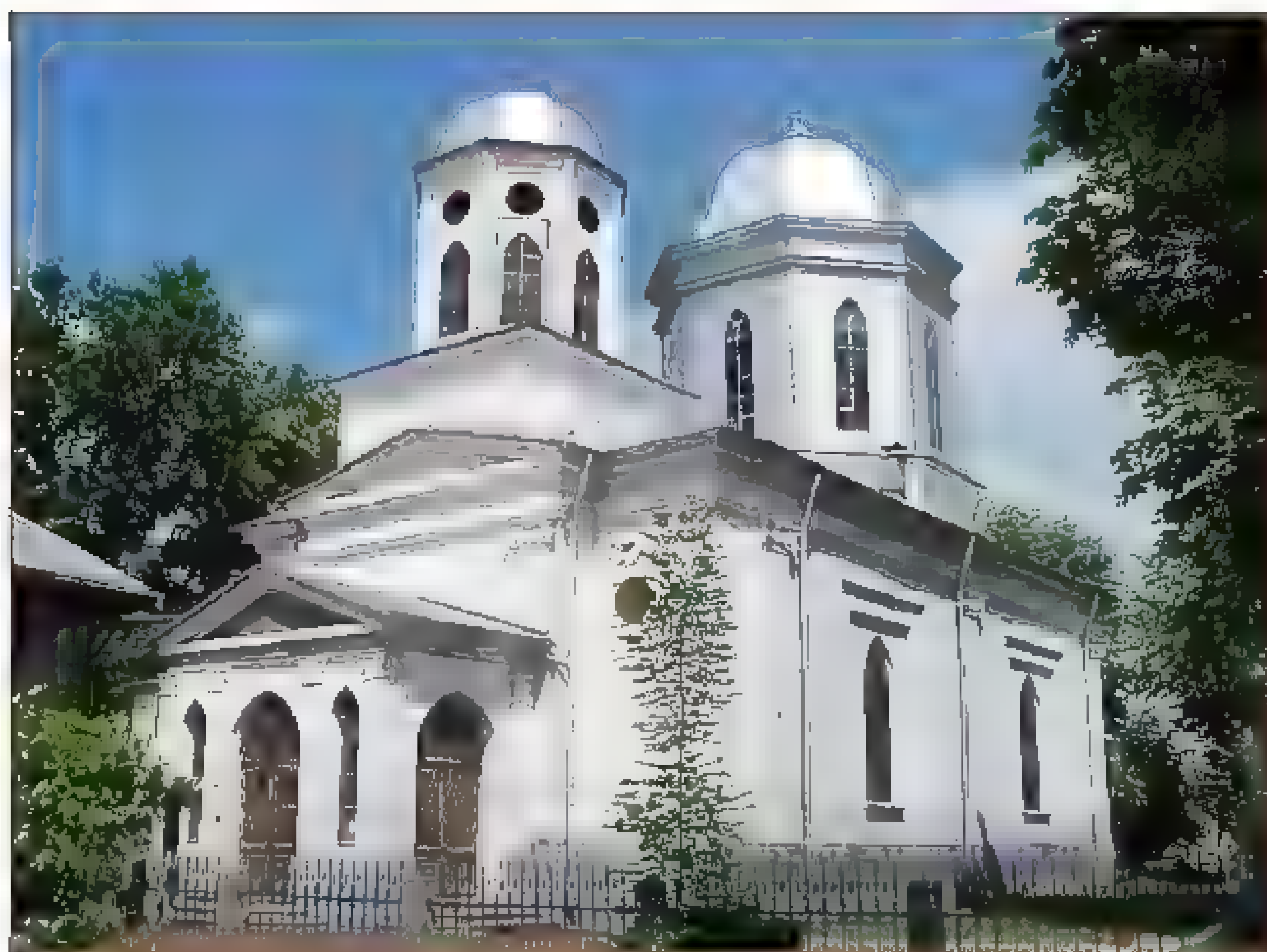
Slujită cu devoţiune de preoţi conştienţi de misia lor duhovnicească, Biserica «Sf. Ioan» a rezistat încercărilor vremurilor, dăinuind ca un autentic altar de lumină şi de credinţă ortodoxă în vatra multiseculară a urbei piteştene.

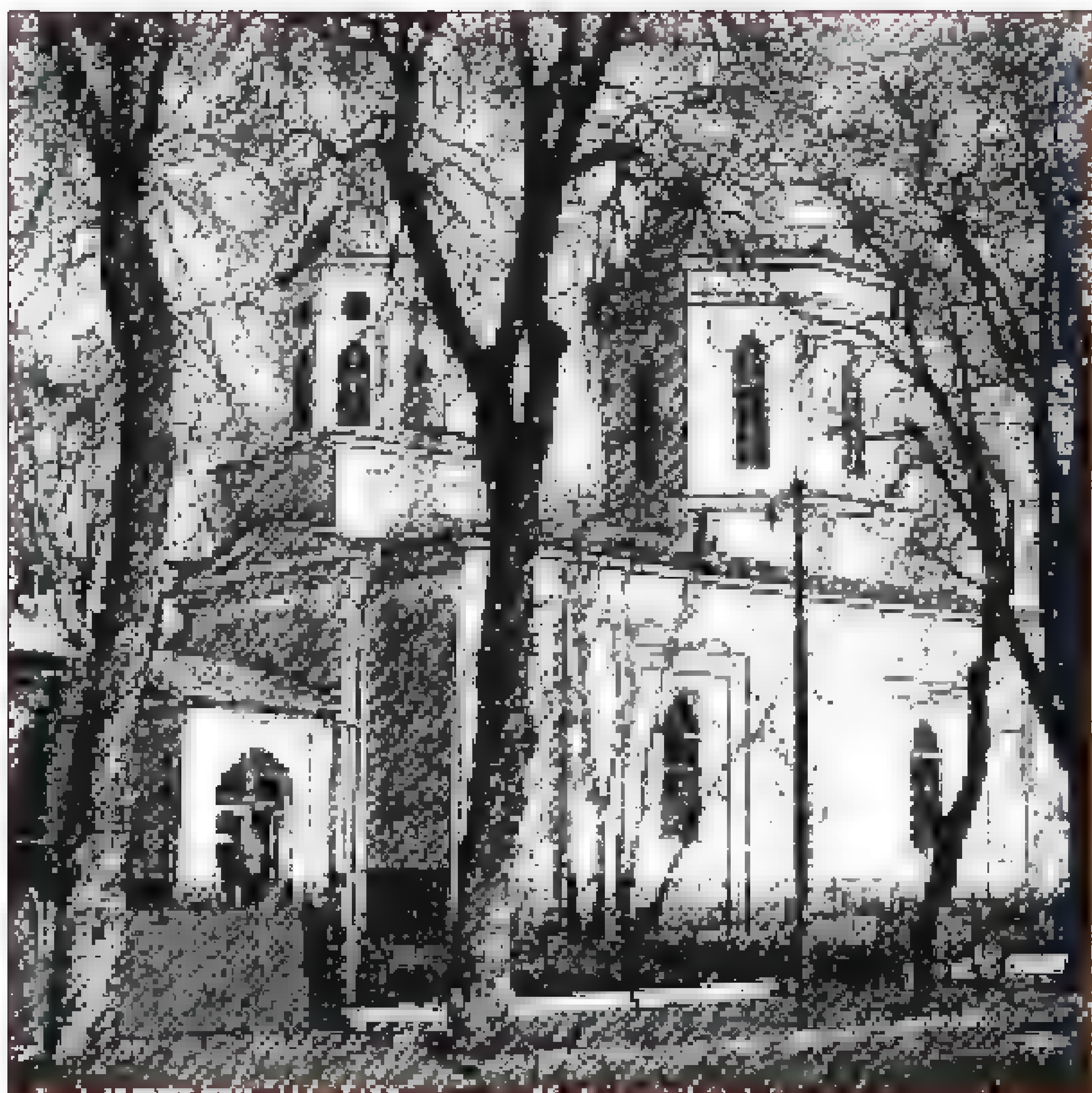
Bibliografie selectivă

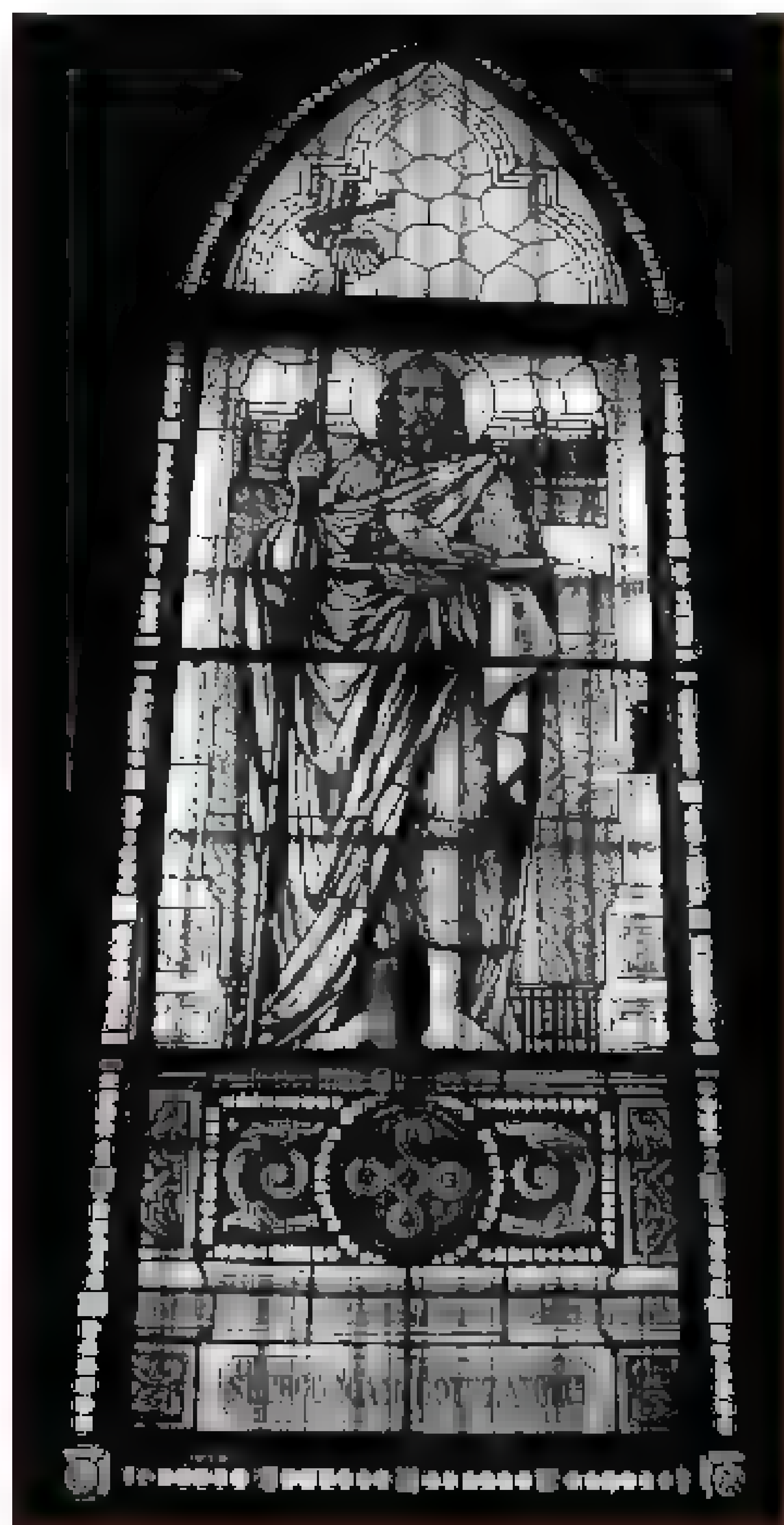
Administraţiunea Cassei Bisericii, Anuar 1909, Bucureşti, 1909; *** – Anuarul Eparhiei Argeşului, Piteşti, 1940; Bălan Constantin – Inscripţii medievale şi din epoca modernă a României. Judeţul istoric Argeş (sec. XIV-1848), Bucureşti, 1994; Bobancu Tatiana – Album religios. Bisericile din oraşul Piteşti cu un mic istoric, Piteşti, 1933; Branişte M. Marin, Diaconescu Ilie – Pisanii, însemnări şi manuscrise din vechile biserici ale oraşului Piteşti, în „Mitropolia Olteniei", XXIII (1971), nr. 1-2; *** – Eparhia Rîmnicului şi Argeşului, monografie, Rîmnicu Vîlcea, 1976; Greceanu Eugenia – Ansamblul urban medieval Piteşti, Bucureşti, 1982; Ionaşcu Ion – Catagrafia eparhiei Argeş la 1824, Bucureşti, 1942; Mavrodin Teodor – Episcopia Argeşului. 1793-1949, Piteşti, 2005; Stoicescu Nicolae – Bibliografia localităţilor şi monumentelor feudale din România. I – Ţara Românească (Muntenia, Oltenia şi Dobrogea), vol. 2: M-Z, (Craiova), 1970.

IMAGINI

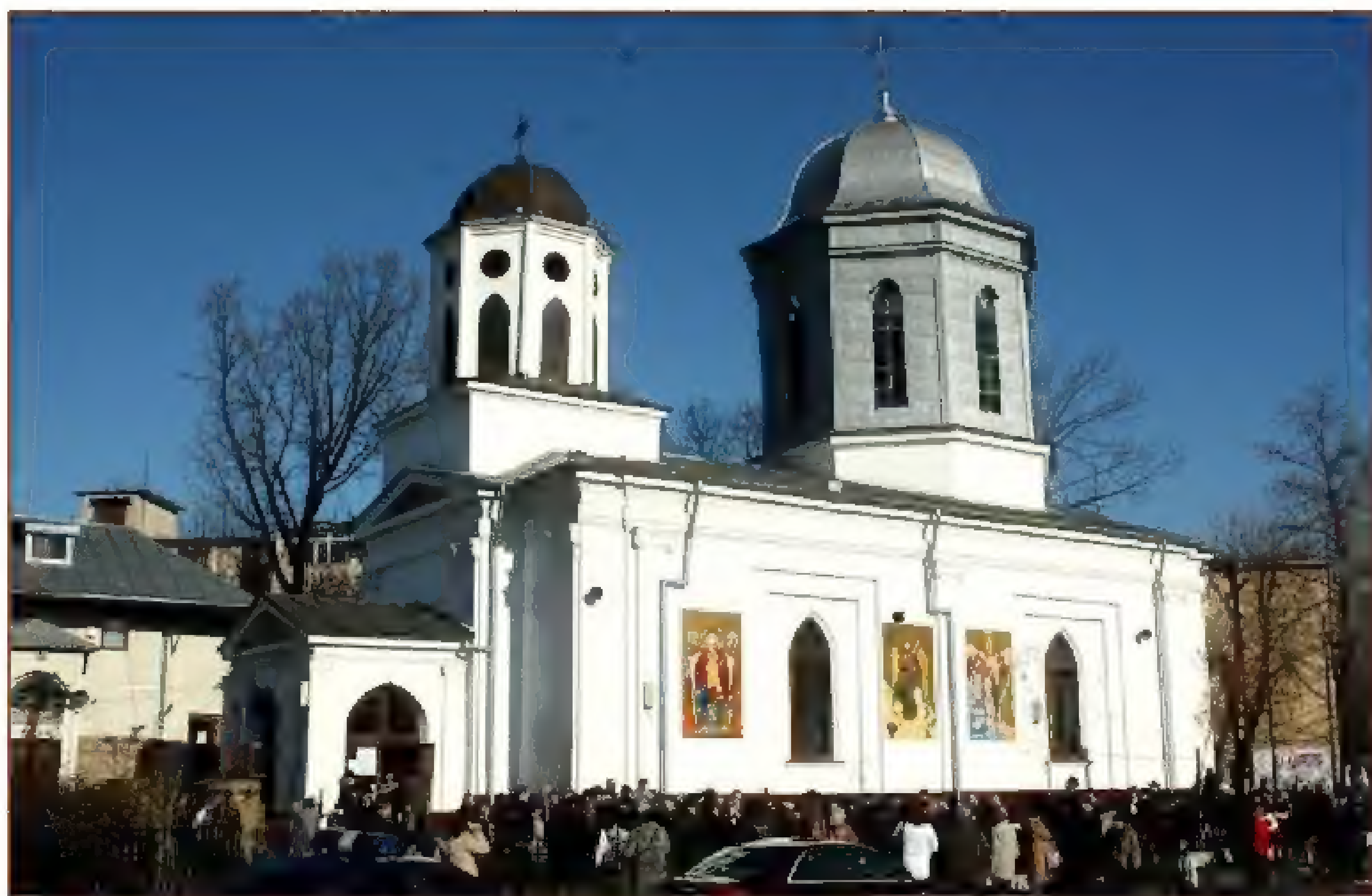

SUMAR

DE ACELAŞI AUTOR:

au apărut:

- **Confesiuni literare**, Bucureşti, 2003• 252 p.
- **Destine literare**, Piteşti, 1999• 226 p.
- **Evocări literare**, Piteşti, 2014• 328 p.
- **Solilocvii. Reflecţii lapidare**, Piteşti, 2004• 106 p.
- **Stanţe din circumstanţe. Epigrame**, Piteşti, 2005• 108 p.
- **Rezistenţa armată anticomunistă de pe versanţii sudici ai Munţilor Făgăraş**, Piteşti, 2006• 264 p.
- **Epopeea Rezistenţei anticomuniste din Poenărei**, Piteşti, 2009• 152 p.
- **Argeşul monumental. Enciclopedie patrimonială**, Piteşti, 2011• 560 p.
- **Argeş. Dicţionar etnocultural**, Piteşti, 2006• 318 p.
- **Monumente memoriale din Argeş.Cruci de piatră**, Piteşti, 1999• 328 p.
- **Ceramica din Argeş-Muscel**, Piteşti, 2001• 230 p.
- **Civilizaţia pietrei areal etnocultural Argeş-Muscel**, Piteşti, 2008• 272 p.
- **Corbi-Muscel. Monografie etnoculturală**, Piteşti, 2006• 176 p.
- **Poenărei-Muscel. Monografie etnoculturală**, Piteşti, 2008• 320 p.
- **Câmpulung-Muscel. Ansamblul medieval-modern**, Piteşti, 2013• 320 p.
- **Curtea de Argeş. Ansamblul medieval-modern**, Piteşti, 2013• 208 p.
- **Piteşti. Ansamblul medieval-modern**, Piteşti, 2013• 280 p.
- **Argeşul artistic**, Piteşti, 2014• 320 p.
- **Portrete-pirogravură-panseuri**, Piteşti, 2014• 180 p.

în colaborare:

- **Glosar arealul etnocultural Argeş-Muscel**, Piteşti, 2013.
- **Argeş. Ghid turistic al judeţului**, Bucureşti, 1978.
- **Argeş. Cartea eroilor**, Piteşti, 1984 – redactor.
- **Mioveni. Paşi în timp**, Piteşti, 2007.
- **Stâlpeni-Argeş-România. Carte de identitate europeană**, Piteşti, 2009.

